

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Geloofwaardige oorlogsfilms

Blom, J.C.H.

Publication date
2008

Published in
Historisch Nieuwsblad

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Blom, J. C. H. (2008). Geloofwaardige oorlogsfilms. *Historisch Nieuwsblad*, 17(10), 77.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Bovenmatig stupide slechterikken

door J.C.H. Blom

In 1972 verscheen het spannende en ontroerende kinderboek van Jan Terlouw *Oorlogswinter*. Het is verslonden door vele generaties jonge en oudere lezers. Nu is het verhaal, dat deels is geïnspireerd door eigen ervaringen van de auteur, verfilmd. Daarbij wordt het boek niet strak gevolgd, maar is een nieuw scenario gemaakt, dat veel uit het boek moest weglaten.

Hoe erg dat is kan ik niet beoordelen. Mijn kinderen lazen zelf toen zij aan *Oorlogswinter* toe waren en het kwam er niet van 'mee te lezen'. Daardoor kon ik nu onbevangen, althans ongehinderd door kennis van het boek, naar de film kijken. Maar inderdaad: ook de film is spannend en gevoelig en bovendien zeer spectaculair en toch ook subtiel. Een aanrader, kortom, waarvan niet teveel moet worden weggegeven.

Volgens de maker Martin Koolhoven is het hoofdthema het verlies van onschuld en de vervroegde volwassenwording van de veertienjarige hoofdpersoon. Het in de laatste oorlogsmaanden spelende verhaal is zo bezien vooral decor. Toch lijkt mij in dit tijdschrift vooral de vraag relevant of er een enigszins geloofwaardig beeld van de oorlog oprijst.

Het grote avontuur dat deze jongen beleeft, laat zoals zo vaak in oorlogs- en avonturenfilms een samenballing zien van ongelijksoortige en in de werkelijkheid zelden in tijd samenkomende gebeurtenissen. Die gebeurtenissen hebben ieder zeer herkenbare wortels in de werkelijkheid van oorlog en bezetting, maar worden wel in menig opzicht stevig aangezet, zo niet opgeblazen. Daarmee krijgt het geheel als vanzelf onwaarschijnlijke elementen. Maar zonder dat kom je nooit tot een aangrijpend en opwindend (film)verhaal.

Een voorbeeld is de spectaculaire ontsnapping van de hoofdpersoon en de vluchtende gewonde Engelse piloot, die hij had helpen verbergen. Deze ontsnapping vindt deels plaats in een koetsje met een paard ervoor. In volle galop ontkomen zij aan een grote overmacht aan Duitse militairen, die niet alleen zwaar gewapend zijn en voortdurend tevergeefs op de vluchtters vuren, maar bovendien over verscheidene auto's en motoren beschikken die allemaal tegen bomen rijden of van besneeuwde wegen afglibberen. De slechterikken als bovenmatig stupide – het is blijkbaar buitengewoon moeilijk om dat te vermijden.

Maar er staat zeer veel geloofwaardigs tegenover, zowel in de aankleding als in het verhaal zelf. Zo bevat *Oorlogswinter* verschillende elementen die dilemma's uit de bezettingsgeschiedenis genuanceerd uitbeelden, waaronder een overtuigende, schipperende maar integere burgemeester in bezettingstijd en diverse andere karakters die veel subtieler worden neergezet dan de vaak wel heel eenduidige en karikaturale 'goeden' en 'fouten' in oorlogsfilms.

Ook het aangrijpendste moment van de film vind ik overtuigend. Weliswaar lijkt de executie van drie gijzelaars, onder wie de vader van de jonge hoofdpersoon, mij veel te sterk als een publiek spektakel geënceneerd, waarbij de jongen dan ook nog vlak voor de fatale schoten door twee Duitse militairen wordt opgevangen terwijl hij op de vader afrent. Hoogst onwaarschijnlijk. Maar als extra dramatisch aangezette vormgeving van wat wel degelijk een authentieke kern is van de werkelijke gebeurtenissen van toen, verbeeldt die executie een wezenlijke dimensie van diep ingrijpende ervaringen uit de bezettingstijd. Een film is geen wetenschappelijke reconstructie.

J.C.H. Blom (1943) is gepensioneerd historicus. Hij was hoogleraar Nederlandse geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en directeur van het Nederlands Instituut voor oorlogsdokumentatie.